

تاریخ وصول: ۱۳۸۸/۴/۱۲

تاریخ پذیرش: ۱۳۸۸/۸/۲۸

( )

دکتر منوچهر توسلی نائینی *

شهین جعفری **

چکیده:

رشد وسایل ارتباطی و میل بشر به استفاده از دستاوردهای مکتب‌های دیگر، باعث شده که آثار مؤلفان به سرعت و بدون ضابطه منتقل و منتشر شود. از همان ابتدا، ناتوانی قوانین داخلی در مقابله با این پدیده، کاملاً مشهود و روشن بود. برای رفع این مشکل، دولت‌ها قراردادهای و معاهدات بین‌المللی منعقد نمودند که کنوانسیون برن ۱۸۸۶، کامل‌ترین و کاربردی‌ترین آن‌ها در این زمینه است. مهم‌ترین نکته درباره‌ی کنوانسیون برن، آن است که همه‌ی کشورهای بی‌شماره‌ای که خواهان پیوستن به سازمان تجارت جهانی (World Trade Organization (WTO) هستند، باید اصول برن منعکس شده در ماده‌ی ۹ موافقت‌نامه‌ی تریپس (Agreement On Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS) را بپذیرند و اجرا کنند. کشور ما اگرچه تاکنون به WTO ملحق نشده است، اما دیریا زود باید برای حفظ مصالح و منافع ملی به این سازمان بپیوندد و آن‌گاه است که قوانین ما در مورد حقوق مؤلفان دستخوش تحولات مبنایی خواهد شد. لذا بهتر است که از هم‌اکنون با بررسی کارشناسانه و به‌روز کردن قوانین مربوط به مالکیت فکری و همچنین با الحاق به کنوانسیون برن، یک گام در سطح جهانی برای عضویت در WTO به جلو برداریم.

کلید واژه‌ها: مالکیت فکری، کنوانسیون برن، مالکیت ادبی، کپی‌رایت، مؤلف

* استادیار دانشگاه اصفهان

Tavassoli2000f@yahoo.com

** دانشجوی کارشناسی ارشد حقوق خصوصی دانشگاه آزاد اسلامی خوراسگان

مقدمه

اهمیت و نقش تعیین کننده‌ی حقوق مؤلفان را در امر توسعه اقتصادی-اجتماعی نمی‌توان نادیده گرفت. در گذشته آثار فکری نشر و گسترشی محدود داشت و چه بسا مؤلفان متوقع بهره‌برداری مادی از این آثار نبودند و از این رو حمایت قانونی از این آثار هم ضروری نمی‌نمود، ولی در جهان امروز با گسترش فوق‌العاده مالکیت‌های فکری، و ارزشی که، آفریده‌های علمی از لحاظ فردی و اجتماعی پیدا کرده و نقشی که این پدیده‌ها به‌ویژه در توسعه‌ی اقتصاد بشری ایفاء می‌کنند، قانون‌گذاران دیگر نمی‌توانند نسبت به آن‌ها بی‌اعتنا باشند. امروزه آثار ادبی و هنری با راه‌های ارتباطی و رسانه‌های همگانی پیشرفته در مدتی کوتاه به کشورهای دیگر راه می‌یابند و گاهی جنبه‌ی جهانی پیدا می‌کنند. در نتیجه قوانین جدیدی درخصوص این آثار در کشورهای مختلف به تصویب رسیده و حتی تعدادی موافقت‌نامه بین‌المللی نیز در این زمینه منعقد گردیده است.

در نیمه دوم سده نوزدهم، شمار و پیچیدگی توافق‌نامه‌های دو جانبه درخصوص حقوق مؤلفان به حدی رسید که به جای ایجاد وحدت، موجب تفاوت و اختلاف نظر گردید و همین عامل باعث انعقاد کنوانسیون برن ۱۸۸۶ میلادی جهت حمایت از آثار ادبی و هنری شد. علت وجودی این معاهده و ابزار به کار گرفته شده در آن، توسط کلودماسویه خیلی خوب ترسیم شده است: «ارتقاء فنی بدون وقفه دنبال می‌شود، وسایل تکثیر و استفاده از آثار، همچنین توسعه‌ی روز افزون تبادل فرهنگی بین کشورها ایجاد می‌کند که حق مؤلف نه تنها توسط قوانین ملی بلکه در سطح بین‌الملل حمایت شود. معاهده‌ی برن به‌طور دائمی در تعقیب این هدف است که با آثار ناشی از هریک از کشورهای عضو همچون آثار ملی رفتار شود و مؤلفان بدون تحمّل کمترین تشریفات از این رفتار ملی و از یک حداقل حمایت برخوردار شوند. (Massouye, 1998:5)

این کنوانسیون دارای ضمیمه‌ای است که متضمن مقررات خاص برای کشورهای در حال توسعه است. جمهوری اسلامی ایران تاکنون به این کنوانسیون و هیچ یک از اصلاحات آن محلق نشده است و موافقان و مخالفان هر یک دیدگاهی در این زمینه دارند. بدیهی است که ما نمی‌توانیم انتظار داشته باشیم دیگران قوانینی را که در جهان برای جلوگیری از تجاوز به حقوق

مؤلفان وضع شده است رعایت کنند، ولی ما به خودمان حق بدهیم که این قوانین را رعایت نکنیم. البته به نظر می‌رسد که مسؤولان کشور ما، ضرورت پیوستن ایران به پیمان‌های بین‌المللی کپی‌رایت را احساس کرده‌اند، لذا کاری که باید انجام گیرد، پیدا کردن راه‌های عملی برای پیوستن به این پیمان‌هاست.

الف - تاریخچه

یکی از اصول تثبیت شده حقوق مؤلفان آن است که قانون حق مؤلف هر کشور تنها در محدوده‌ی مرزهای آن کشور قابل اعمال است. بدین ترتیب برای آن که آثار در خارج از کشور منشاء نیز مورد حمایت قرار گیرند، کشور مزبور باید با کشورهایی که آثار در آنها استفاده می‌شود، توافق‌نامه‌های دو جانبه منعقد نماید. در اواسط سده نوزدهم این‌گونه توافق‌نامه‌های دو جانبه بین کشورهای اروپایی انعقاد یافت، اما این توافق‌نامه‌ها منسجم و جامع نبودند، در نتیجه تفاوت و اختلاف نظر در توافق‌نامه‌های دو جانبه، روز به روز بیشتر می‌شد. به طوری که در نیمه دوم سده نوزدهم شمار و پیچیدگی این توافق‌نامه‌ها به حدی رسید که ناگزیر به این نظریه انجامید که جایگزینی آن‌ها با یک کنوانسیون واحد که تمام اعضای توافق‌نامه‌های دو جانبه‌ی پیشین عضو آن باشند، بهتر خواهد بود. از آنجایی که در اواسط قرن نوزدهم، مؤلفان فرانسوی بیشترین تولید ادبی، هنری و فرهنگی را داشتند، طبعاً حقوق آنها بیش از حقوق مؤلفان دیگر کشورها نقض می‌شد، بی‌دلیل نیست که لامارتین در سال ۱۸۴۱ م. پیشنهاد تدوین قوانینی مشابه قوانین فرانسه را داد تا براساس آن، حقوق مؤلفان در تمام دنیا مورد توجه و حمایت قرار گیرد. در سال ۱۸۷۸ م. ویکتورهوگو (که رئیس انجمن نویسندگان رمان فرانسه شده بود) «انجمن بین‌المللی ادب و هنر» (ALAI) (artistique international en 1878 Association Litteraire et) را تأسیس کرد. این انجمن در تدوین پیش‌نویس توافق‌نامه برن، نقش اساسی بازی کرد. (قصاب، قانون کپی‌رایت، ۳۴) کارهای مقدماتی مورد نیاز برای تدوین کنوانسیون بین‌المللی، توسط «انجمن بین‌المللی ادب و هنر» در کنگره‌اش آغاز و به نتیجه نهایی نزدیک شد. بنا به تقاضای انجمن فوق‌الذکر بود که فدراسیون سوئیس، سه کنفرانس دیپلماتیک را در سال‌های ۱۸۸۴، ۱۸۸۵ و ۱۸۸۶ میلادی در برن

برگزار کرد که در سومین آن‌ها، «کنوانسیون حمایت از آثار ادبی و هنری برن» به تصویب رسید (میهایلی فیچر، حمایت بین‌المللی از کپی رایت، ۵۷).

بدین ترتیب کنوانسیون برن که معاهده‌ای بین‌الدول و چند جانبه و بدون مدت است در تاریخ ۹ سپتامبر ۱۸۸۶ م. در شهر برن در کشور سوئیس منعقد شد و موجد اتحادیه‌ای گردید که به اتحادیه برن مشهور می‌باشد. آلمان - ایتالیا - اسپانیا - بلژیک - انگلستان - فرانسه - سوئیس - تونس - لیبریا و هائیتی از نخستین امضا کنندگان این قرارداد بودند. این کنوانسیون از زمان انعقاد تاکنون هشت بار مورد تجدید نظر واقع شده است. فرایند بازنگری و تکمیل توافق‌نامه برن به لحاظ زمانی و مکانی به شرح ذیل است:

- ۹ سپتامبر ۱۸۸۶ - برن - توافق‌نامه برن در مورد حفاظت از حقوق آثار ادبی و هنری
- ۴ مه ۱۸۹۶ - پاریس - تکمیل توافق‌نامه برن
- ۱۳ نوامبر ۱۹۰۸ - برلین - بازنگری در توافق‌نامه برن
- ۲۰ مارس ۱۹۱۴ - برن - تکمیل توافق‌نامه برن
- ۲ ژوئن ۱۹۲۸ - رم - بازنگری
- ۲۶ ژوئن ۱۹۴۸ - بروکسل - بازنگری
- ۱۴ ژوئیه ۱۹۶۷ - استکهلم - بازنگری و تکمیل
- ۲۴ ژوئیه ۱۹۷۱ - پاریس - بازنگری و تکمیل
- ۲ اکتبر ۱۹۷۹ - پاریس - بازنگری

با اصلاحات برلین در ۱۹۰۸، در مورد حمایت از آفرینندگان، بدون انجام تشریفات تصمیم گرفته شد. با اصلاحات رم در ۱۹۲۸ برحق معنوی، صحه گذارده شد. با اصلاحات بروکسل در ۱۹۴۸، اصل حمایت از حقوق مؤلف حداقل پنجاه سال پس از مرگ و حق تعقیب پذیرفته شد. با اصلاحات استکهلم در ۱۹۶۷ گسترش جغرافیایی به عنوان اولویت در بین اهداف قرار گرفت، امری که موجب وضع پروتکل الحاقی مساعد برای کشورهای در حال توسعه گردید.

اما چه عواملی سبب گردیده است که توافق‌نامه برن، تاکنون هشت بار تکمیل و بازنگری گردد؟ بدیهی است که این اصلاحات پی‌در پی، جهت استواری حقوق مؤلفان صورت گرفت. اما

سه عامل اساسی که در این اصلاحات نقش بارز داشتند، عبارتند از:

- ۱- افزایش تعداد کشورهایی که به توافق نامه پیوستند و همچنین رفع اختلاف نظرهای آنها
- ۲- بررسی راهکارهای حقوقی حاصل از تجربیات عملی و اعمال آنها در توافق نامه
- ۳- پیشرفت فناوری و ظهور شیوه‌های جدید برای تبادل دستاوردهای پدید آورندگان (قصاص، قانون کپی رایت، ۳۶)

با این که تصویب این قرارداد به بیش از یک‌صد سال قبل برمی‌گردد، ولی هنوز مورد اجراست و بدون تغییر بنیادی در مفاد اساسی که هنگام وضع آن به تصویب رسیده، به آن عمل می‌شود. آمریکا در سال ۱۹۸۸ به این کنوانسیون پیوسته است و از اول مارس ۱۹۸۹ در این کشور لازم‌الاجرا شده است. کشورهایی که این کنوانسیون را تصویب نموده بودند، اتحادیه‌ی برن را تشکیل دادند تا اطمینان حاصل نمایند که حقوق مؤلفان در تمام کشورهای عضو به رسمیت شناخته می‌شود و مورد حمایت قرار می‌گیرد. کنوانسیون برن توسط سازمان جهانی مالکیت فکری (artistic international en 1878 Association Litteraire et) که مقر آن در شهر ژنو سوئیس است، اجرا می‌شود.

امور اداری سازمان‌های اتحادیه به عهده‌ی دبیرخانه WIPO می‌باشد و مدیرکل سازمان جهانی مالکیت معنوی عالی‌ترین مقام اتحادیه و نماینده آن است. کنوانسیون برای تمامی کشورها باز است و اسناد تصویب یا الحاق باید نزد دبیر کل سازمان جهانی مالکیت فکری سپرده شود.

۱۵

در حال حاضر شمار زیادی از کشورها به کنوانسیون برن پیوسته‌اند ولی کشورها هنوز به این کنوانسیون محلق نگردیده است. از این رو در مقاله حاضر تلاش می‌کنیم با تکیه بر کنوانسیون برن که شالوده و اساس سایر کنوانسیون‌ها و معاهدات بین‌المللی حق مؤلف است، مزایای الحاق ایران به این کنوانسیون را بررسی نمائیم.

ب- آثار مورد حمایت

با توجه به ماده‌ی ۲ کنوانسیون، اصطلاحات ادبی و هنری شامل فهرستی روشن و البته غیرکامل از آثار تحت حمایت است که شامل «هر نوع تولید اصلی در قلمرو ادبی و علمی و هنری، صرف نظر از شیوه و سبک و شکل بیان آنها» می‌باشد. آثاری مانند کتاب‌ها، بروشورها،

کنفرانس‌ها، نطق‌ها، وعظ‌ها، آثار داستانی، آثار طراحی، نقاشی، معماری، مجسمه‌سازی، عکاسی، نقشه‌های جغرافیایی، آثار معماری و علمی همگی از مصادیق آثار فکری تحت حمایت کنوانسیون برن هستند. این ماده نکات قابل توجهی دارد که مورد اشاره قرار می‌گیرند:

۱- اهمیت شکل و صورت خارجی اثر: همان‌طور که در نظام‌های حقوقی داخلی نیز

پذیرفته شده است. (صفایی، حقوق مدنی و حقوق تطبیقی، ۷۲) تجسم خارجی فکر و اندیشه در قالب صورت و شکل متناسب، شرط حمایت از آثار است و چنان‌که «کلود مازویه» می‌گوید باید فکر و اندیشه به واسطه‌ی کلمات، نت‌ها، طرح‌ها و نظایر آن، تجلی و ظهور یابد چه این تجلی و ظهور است که قابل حمایت شدن است نه نفس اندیشه و فکر محض بدون آن که صورت خارجی محسوس به خود گرفته باشد. (قاسمی، سیر تحول حقوق مؤلف در جامعه بین‌المللی، ۱۵۴) به عبارت دیگر کپی‌رایت از عقاید حمایت نمی‌کند بلکه از حالت یک عقیده (یعنی شکل ملموس و واقعی آن اثر) حمایت می‌کند. (Bainbridge, 2009: 5)

۲- تمثیلی بودن موارد مذکور در بند ۱ ماده ۲ کنوانسیون: آن‌چه که به عنوان

مصادیق آثار هنری و ادبی در بند ۱ ماده ۲ کنوانسیون آمده، تمثیلی می‌باشد و کنوانسیون برن تمامی جنبه‌های حق مؤلف را به‌طور حصری در بر نمی‌گیرد و برخی از موضوعات خارج از قلمرو کنوانسیون قرار دارند، از آن جمله می‌توان به موضوعاتی که بسیار بحث‌انگیز بوده و قوانین کشورهای مختلف مواضع کاملاً متفاوتی در قبال آن‌ها اتخاذ نموده‌اند، نظیر موضوع سرپرستی حقوق یا آثار پدید آمده توسط حقوق‌بگیران، اشاره کرد. به علاوه مسائل قراردادی هم به دلیل این که ضرورتی در این خصوص دیده نشده، موضوع کنوانسیون برن قرار نگرفته‌اند. (زرکلام، حقوق مالکیت ادبی و هنری، ۴۵۰)

فلسفه‌ی حصری نبودن آثار مذکور در بند ۱ ماده ۲ کنوانسیون این است که اشکال و صور جدیدی که به واسطه‌ی پیشرفت‌های علمی و فنی از زمان تصویب کنوانسیون به بعد به وجود می‌آیند و نیز آثار غیرقابل دریافت به وسیله چشم و گوش که به آن‌ها فکر نمی‌شد ولی می‌توانند

محصول فکر و اندیشه‌ی بشری به شمار آیند(نظیر عطرها) خودبخود در زمره‌ی آثار تحت حمایت کنوانسیون قرار می‌گیرند. (کلودکلمبه، اصول بنیادین حقوق مؤلف، ۲۴۷)

۳- ذکر آثار علمی در کنار آثار ادبی و هنری: اصطلاح آثار ادبی و هنری، آثار علمی

را نیز در بر می‌گیرد چراکه این‌گونه آثار نیز محصول فکر و اندیشه هستند و به محض آن که شکل قابل حمایت به خود بگیرند مشمول این کنوانسیون واقع می‌گردند.

۴- آثار مشتق شده: حسب بندهای ۲ و ۳ ماده‌ی ۲ کنوانسیون، ترجمه‌ها، اقتباس‌ها و

دیگر اشکال تغییر یافته یک اثر هنری یا ادبی و نیز مجموعه‌های آثار ادبی و هنری نظیر دایره المعارف‌ها را همانند اصل اثر به شرط عدم اضرار به حقوق پدیدآورنده مورد حمایت کنوانسیون قرار می‌گیرند، چرا که این آثار نیز متضمن نوعی خلاقیت و نوآوری می‌باشند.

۵- متون رسمی و آثار شفاهی: در بند ۴ ماده‌ی ۲ کنوانسیون آمده است که دولت‌های

عضو کنوانسیون می‌توانند حمایت لازم برای متون رسمی از نوع تقنینی، اداری یا قضایی و نیز ترجمه‌های رسمی این نوع متون را فراهم نمایند. درخصوص آثار شفاهی نیز حسب بند ۱ ماده ۲ مکرر، دولت‌های عضو می‌توانند به‌طور کلی یا جزئی، گفتارها، سخنان سیاسی و سخنان اظهار شده طی محاکمات قضایی را استثناء کرده و از حمایت آن‌ها صرف نظر کنند.

ج- انواع حقوق مورد حمایت

در معاهده‌ی برن دو نوع حق تحت عنوان حقوق مادی (مالی) و حقوق معنوی به صورت اصول کلی مورد حمایت قرار گرفته است که به اختصار به بررسی آن‌ها می‌پردازیم:

۱- حقوق مادی: اصل مورد پذیرش کنوانسیون، همان اصل حق انحصاری پدید آورنده

است که در نظام‌های داخلی وجود دارد (قاسمی، سیر تحول حقوق مؤلف، ۱۶۷) حقوق مادی یا

اقتصادی انحصاری که برابر کنوانسیون برن برای پدید آورندگان شناخته شده عبارتند از:

- **حق انحصاری ترجمه:** طبق ماده ۸ کنوانسیون، حق انحصاری ترجمه به پدید آورنده تعلق دارد و این حق را دارد که خود به ترجمه‌ی اثر خویش پرداخته یا اجازه ترجمه‌ی آن را به دیگران بدهد و بدون اجازه وی کسی حق ترجمه اثر را ندارد.

- **حق انحصاری نسخه برداری (تکثیر):** این حق نیز حسب بند ۱ ماده ۹ کنوانسیون، به پدیدآورندگان اختصاص یافته است و تمام شیوه و گونه‌های تکثیر را دربر می‌گیرد. اما این حق در بند ۲ ماده ۹ با استثنایی (تکثیر در موارد معین) مواجه شده است. حسب بند ۲ ماده ۹ کنوانسیون برن: «قانون‌گذاران کشورهای عضو می‌توانند اجازه تکثیر آثار فکری را در برخی شرایط خاص برای اشخاصی غیر از پدیدآورنده پیش‌بینی نمایند مشروط بر این که هیچ لطمه‌ای به بهره‌برداری متعارف از اثر وارد نساخته و سبب ورود خسارت ناموجه به منافع مشروع پدید آورنده نگردد».

- **حق انحصاری اقتباس:** طبق ماده ۱۲ کنوانسیون، این حق نیز به پدیدآورنده اختصاص یافته است.

- **حق انحصاری نمایش و عرضه:** این حق نیز طبق ماده ۱۱ کنوانسیون به پدید آورنده اعطاء شده است و به جز پخش رادیویی، تمام شیوه‌های عرضه نظیر پخش عمومی اثر بدون اجازه پدیدآورنده ممنوع است.

- **حق تعقیب:** طبق ماده ۱۴ مکرر سوم، این حق در خصوص آثار دستی و دست نوشته‌ها نیز قابل اعمال است. مقصود از حق تعقیب، حق برداشت مبلغی به وسیله پدیدآورنده‌ی اثر فکری از بهای فروش مجدد اثر مزبور است، مشروط بر این که از طریق مزایده عمومی فروخته شود یا این که فروشنده آن تاجر باشد. قابل ذکر است که چنین حقی (حق تعقیب) در ایران وجود ندارد (صفایی، بررسی حقوق مؤلف و نارسایی‌های آن در ایران، ۷۷).

به منظور حفظ تعادلی متناسب بین منافع صاحبان کپی‌رایت و استفاده کنندگان از آثار حمایت شده، معاهده‌ی برن محدودیت‌های مشخصی را بر حقوق اقتصادی (مادی) روا داشته است،

یعنی مواردی که آثار حمایت شده بدون اجازه‌ی قانونی پدیدآورنده و بدون پرداخت غرامت مورد استفاده قرار می‌گیرند. به این محدودیت‌ها معمولاً «استفاده‌های آزاد» از آثار حمایت شده اطلاق می‌گردد. (کمپر، حمایت بین‌المللی از کپی رایت، ۹۰) که از آن جمله می‌توان به تکثیر در موارد معین (ماده ۹ کنوانسیون)، نقل قول‌ها و استفاده از اثر با مقاصد آموزشی (ماده ۱۰ کنوانسیون)، تکثیر روزنامه یا مقالات مشابه و استفاده از آثار به منظور گزارش وقایع جاری (ماده ۱۰ مکرر) اشاره نمود. البته در این موارد نیز ذکر منبع و مأخذی که از آن استفاده شده است و ذکر نام مؤلف در صورت مشخص بودن، الزامی است.

۲- حقوق معنوی:

منظور از حقوق معنوی (اخلاقی) مؤلف که اول بار امانوئل کانت، فیلسوف آلمانی آن را حق طبیعی مؤلفان قلمداد کرد (محمد بیگی، بررسی نظام ملی حق مؤلف در ایران، ۱۶)، این است که کسی حق تحریف یا تبدیل مفاد یک اثر را که معرف شخصیت مؤلف است ندارد. کنوانسیون برن، اولین سند بین‌المللی است که علاوه بر حقوق مادی، حقوق دیگری که دارای ماهیت غیراقتصادی است و از آن به حقوق معنوی یاد می‌شود برای پدیدآورندگان در نظر گرفته است. طبق بند ۱ ماده ۶ مکرر کنوانسیون: «مستقل از حقوق مالی پدیدآورنده و حتی پس از انتقال (زوال) این نوع حقوق، وی حق حفظ نام خود بر اثر، پاسخگویی و مقابله با هرگونه تغییر شکل، تحریف یا دیگر تعرضات به اثر و نیز مقابله با هرگونه ایراد لطمه به آن که منجر به لطمه دیدن شهرت و یا شرف و افتخار پدیدآورنده شود را دارد.»

بدین ترتیب دو مورد از حقوق معنوی باید به پدیدآورنده اعطاء شود و کشورهای عضو کنوانسیون نیز وظیفه دارند این دو نوع حق معنوی را به وی اعطاء نمایند:

۲-۱) حق حفظ نام خود بر اثر

۲-۲) حق حفظ خود اثر

پدیدآورنده این حق را دارد که اثر و محصول فکری خود را انحصاری و منفرد نگه دارد و از تغییر هویت و تحریف و ضایع شدن اثر خود به واسطه الحاقات، حذفیات یا تغییرات حتی بعد از

واگذاری حقوق مالی جلوگیری نماید. لذا کنوانسیون برن برای دولت‌ها تکلیف پیش‌بینی کرده که از حق معنوی مبنی بر ضرورت انتساب اثر به مؤلف حمایت کند، هم حمایت مدنی و هم حمایت کیفری مدنظر است. به همین جهت در قوانین بسیاری از کشورها فردی که از اثر دیگری به نام خودش استفاده می‌کند، هم می‌تواند تحت پیگرد کیفری و هم مدنی قرار گیرد. پیگرد مدنی به این دلیل است که فردی که از اثر دیگری به نام خود استفاده می‌نماید، منافع اقتصادی آن را نیز تحصیل می‌کند و پیگرد کیفری نیز به سبب این است که شهرت کاذب ساخته و مرتکب امر غیراخلاقی شده است.

د- اصول حاکم بر کنوانسیون برن

۱- اصل رفتار ملی: براساس این اصل، کشورهای عضو کنوانسیون از برخی آثار خارجی دقیقاً همانند آثار پدید آمده در داخل کشور، حمایت خواهند کرد. این اصل در بند ۱ ماده ۵ کنوانسیون ذکر گردیده است بدین صورت که: «پدیدآورندگان آثار مورد حمایت این کنوانسیون در کشورهای عضو غیر از کشور مبدأ اثر، از همان حقوق داده شده به آثار ملی توسط قوانین داخلی برخوردار هستند، چه این حقوق در حال حاضر وجود داشته باشد و یا این که بعداً به وجود آمده و اعطاء گردد».

چنان که مشاهده می‌شود در این متن، اصل همانندی آثار خارجی با آثار ملی و داخلی از حیث برخورداری از حقوق مالی و غیرمالی مقرر شده است (قاسمی، سیرتحوّل حقوق مؤلف، ۱۵۸). از این ماده چنین بر می‌آید که در هر یک از کشورهای امضا کننده کنوانسیون، پدید آورندگان سایر کشورهای عضو از همان حقوق ملی برخوردار خواهند شد. به علاوه، پدید آورندگان هر یک از کشورهای عضو در سایر کشورها از حقوق ویژه‌ای که کنوانسیون برن برای آنان در نظر گرفته بهره‌مند خواهند شد. در نتیجه هیچ‌گونه تبعیض، شرط یا تشریفات حمایتی خاص نباید بر پدیدآورنده‌ی خارجی تحمیل شود.

با این حال، استناد پدیدآورنده خارجی به کنوانسیون، به مفهوم یکسان بودن حمایت در همه‌ی کشورهای عضو نیست، زیرا تکلیف کشورهای عضو، حمایت یکسان از آثار خارجی

براساس قانون ملی است. در این خصوص، کشورهای عضو نمی‌توانند به معیار عمل متقابل استناد کنند و به این بهانه که در کشور متبوع پدیدآورنده، حمایت کمتری از پدید آورندگان به عمل می‌آید از اعمال قانون ملی در مورد او سرباز زنند. (Polland, 2005: 857)

۲- اصل حمایت بدون تشریفات: این اصل در سند ۱۹۰۸ برلن مقرر و تثبیت شد و

گام مؤثری برای تسهیل و تسریع حمایت از آثار فکری و جلوگیری از تضییع حقوق پدیدآورندگان و همگام با جنبش تشریفات زدایی از اعمال حقوقی در قرون ۱۹ و ۲۰ بود. طبق بند ۲ ماده ۵ کنوانسیون: «بهره‌مندی از این حقوق مشروط به هیچ تشریفات نیست.»

بنابراین هیچ یک از کشورهای عضو نمی‌توانند به اتباع دیگر کشورهای عضو، انجام تشریفات نظیر ثبت اثر، تودیع نسخه‌ای از اثر یا پرداخت مالیات را تحمیل کنند، حتی اگر چنین شرایطی را برای اتباع خود نسبت به آثار منتشر شده‌ی آنان الزامی بدانند. این قاعده نه فقط بهره‌مندی از حق مؤلف، بلکه اعمال و اجرای آن را نیز در بر می‌گیرد.

۳- اصل خلاقیت و نوآوری: طبق ماده‌ی ۲ کنوانسیون، برخورداری اثر از نوعی نوآوری

که محصول تلاش ذهنی و فکری پدیدآورنده است، شرط اساسی حمایت از آثار فکری است. به عبارتی آثار نباید حاصل تقلید از دیگران باشد. البته ملاک نوآوری شخصی است، نه عینی. یعنی کافی است که پدیدآورنده تقلید نکرده باشد گرچه دیگری نیز قبلاً یا همزمان با او اثری همانند اثر وی پدید آورده باشد. (قاسمی، سیر تحول حقوق مؤلف، ۱۶۳) یعنی مادامی که افراد به صورت مستقل و با تلاش خودشان کار می‌کنند در خلق آثار مشابه یا حتی همانند آزادند. (Bainbridge, 2009:6)

ضمناً داشتن ارزش هنری، ادبی و یا علمی اثر، شرط حمایت از آن نیست یعنی ممکن است مثلاً کتابی فاقد ارزشی علمی لازم تشخیص داده شود اما از آنجا که دارای نوآوری و خلاقیت بوده و حاصل تقلید نیست مورد حمایت کنوانسیون قرار خواهد گرفت. (بث پیترز، مفاهیم اساسی حقوق مؤلف، ۹)

۴- اصل استقلال حقوق: در بند ۲ ماده ۵ کنوانسیون پس از تأکید بر حمایت بدون تشریفات، آمده است که اعمال این حقوق «مستقل از حمایتی است که در کشور مبدأ اثر به عمل می آید». هر چند دامنه‌ی این اصل محدود است، ولی اهمیت دارد. منظور از اصل این است که اثر مستقل از قانون کشور مبدأ (محل اولین انتشار آن) باید در کشورهای عضو مورد حمایت قرار گیرد؛ به عنوان مثال اگر کشور مبدأ اثر تشریفات خاصی را برای حمایت از اثر تحمیل کند، پدید آورنده در سایر کشورهای عضو مکلف نیست برای بهره‌مندی از حمایت، اثبات کند که این تشریفات انجام شده است. همچنین زمانی که کشور مبدأ از اثر مورد بحث حمایت نکرده یا به نحو دیگری حمایت می‌کند این امر صادق است. (Polland, 2005: 859)

ح- معیار حمایت از حق مؤلف

پدیدآورندگانی که مورد حمایت این کنوانسیون هستند، از این قرار می‌باشند:

- ۱- مؤلفان و نویسندگانی که تابعیت یکی از کشورهای عضو اتحادیه برن را داشته باشند نسبت به آثار منتشر شده و نشده خود. طبق بند ۱ قسمت ۱ ماده ۳ کنوانسیون، ضابطه‌ی ملیت (تابعیت) پدیدآورنده که ضابطه‌ای شخصی است در خصوص حمایت از آثار مقرر شده است.
- ۲- مؤلفانی که تبعه‌ی هیچ یک از کشورهای عضو کنوانسیون نیستند ولی آثارشان اولین بار به‌طور متقارن، به فاصله‌ی سی‌روز در یکی از کشورهای غیرعضو و عضو چاپ و منتشر شده باشد. طبق بند ۲ قسمت ۱ ماده ۳ کنوانسیون، ضابطه‌ی اولین انتشار که نوعی یاعینی است، ملاک حمایت از آثار بیان گردیده است. در این فرض باید دید که محل انتشار نخستین اثر در کجا بوده است. البته حسب بند ۳ ماده ۳ کنوانسیون مقصود از آثار منتشر شده، آثاری است که شرایط ذیل را دارا باشد.

اولاً: نسخه‌های اثر باید تکثیر شده باشند.

- ثانیاً: در اختیار عموم قرار گرفته باشند به نحوی که نیازهای متعارف ایشان را کفایت نماید. (Durrande, 1982: 73) بدیهی است که مفهوم نیازهای متعارف، عمداً مبهم گذاشته شده تا قابلیت انطباق با نیازهای جدید را داشته باشد.

ثالثاً: انتشار باید با رضایت پدید آورنده صورت گرفته باشد تا موجب گردد که انتشار ناشی از جعل و تقلب را از شمول حمایت کنوانسیون خارج سازد. (کلود کلمبه، اصول بنیادین حقوق مؤلف، ۲۴۳)

و- مدت حمایت از حق مؤلف

درخصوص مدت حمایت از حق مؤلف به صورت جداگانه مدت حمایت از حق مادی و معنوی را مورد بررسی قرار می‌دهیم:

(۱) مدت حمایت از حق مادی مؤلف: در ماده ۷ کنوانسیون برن طی ۸ بند، ضوابط اصولی و کلی در زمینه‌ی مدت حمایت برای آثار فکری به صورت عام، آثار فکری بی‌نام یا بانام مستعار به‌طور خاص، تاریخ محاسبه مهلت و مدت حمایت، حداکثر و حداقل مدت پیش‌بینی گردیده و در ماده ۷ مکرر معاهده نیز ضابطه‌ی مدت حمایت از آثار مشترک یا مشاع بین چند مؤلف و چگونگی محاسبه‌ی مدت برای وراث آن‌ها آمده است که خلاصه‌ی آن درخصوص مدت حمایت به شرح ذیل است:

۱-۱- مدت حمایت از آثار فکری، طبق توافق در معاهده‌ی برن شامل تمام مدت عمر مؤلف و پنجاه سال بعد از فوت مؤلف است. براساس بند ۶ ماده ۷ کنوانسیون، این مدت جنبه‌ی حداقلی دارد و کشورهای عضو می‌توانند آن را افزایش دهند. مثلاً در انگلستان این مدت بسته به نوع اثر تا هفتاد سال پس از مرگ مؤلف یا پنجاه سال پس از خلق اثر تداوم خواهد داشت. (Bainbridge, 2009:5)

چنان‌که برخی گفته‌اند، این مدت حداقل، موازنه‌ای عادلانه بین حقوق مالی اعطاء شده به پدیدآورنده و نیازهای جامعه نسبت به دسترسی و استفاده از تجلیات و مظاهر یک فرهنگ که در ورای کامیابی‌های زودگذر ادامه می‌یابد، برقرار کرده است. (Massouye, 1998: 51)

اما این اصل با استثنائاتی مواجه شده که برخی قابل اعمال بر تمامی انواع آثارند و برخی دیگر فقط در مورد برخی از آثار فکری علمی، ادبی و هنری قابل اجرا می‌شوند. طبق بند ۷ ماده ۷ کنوانسیون، کشورهای عضو که در زمان اجرایی شدن سند تجدید نظر ۱۹۷۱ پاریس، مدت‌های

کمتری نسبت به مدت پیش‌بینی شده در کنوانسیون، مقرر کرده‌اند می‌توانند هنگام الحاق، آن را حفظ کنند. به همین سبب، برخی کشورهای عضو کنوانسیون برن، مدت پنجاه سال حمایت پس از مرگ مؤلف را رعایت نمی‌کنند.

بند ۸ ماده ۷ کنوانسیون، قاعده‌ی موسوم به «مقایسه‌ی مدت‌ها» را مقرر داشته است: «اصولاً مدت حمایت به وسیله‌ی قانون کشوری تعیین می‌گردد که حمایت در قلمرو آن درخواست شده است، اما این مدت از مدت تعیین شده در کشور مبدأ تجاوز نخواهد کرد مگر آن که قوانین کشوری که حمایت از آن درخواست شده است چنین چیزی را تجویز کرده باشد». مثلاً یک اثر انگلیسی که در جمهوری فدرال آلمان اجرا می‌شود تا مدت پنجاه سال پس از مرگ مؤلف در کشور مزبور حمایت خواهد گردید (قاعده‌ی حقوق انگلیس) و نه تا ۶۰ سال پس از آن (قاعده‌ی حقوق جمهوری فدرال آلمان) مگر این که مقنن آلمانی حمایت از آثار انگلیسی تا مدت ۶۰ سال پس از مرگ مؤلف را مقرر کرده باشد. (قاسمی، سیر تحول حقوق مؤلف، ۱۷۱)

در واقع همان‌طور که ملاحظه می‌شود محدودیت اخیر آمره نیست و کشورها در این خصوص آزادی عمل دارند.

۱-۲ در مورد آثار انتشار یافته‌ی بی‌نام یا بانام مستعار، مدت حمایت از این‌گونه آثار از تاریخ انتشار قانونی آن‌ها، مدت پنجاه سال برای حمایت در نظر گرفته شده است و اگر مؤلف گمنام یا با نام مستعار در طول مدت پنجاه سال، هویت خود را به طور مسلم اعلام و آشکار سازد، اثر مؤلف مادام که وی زنده است و پنجاه سال بعد از فوت وی مورد حمایت قرار خواهد گرفت، یعنی طبق قاعده‌ی کلی با آن رفتار می‌شود. دول عضو اتحادیه‌ی برن موظف به حمایت از آثار بی‌نام یا بانام مستعار بعد از پنجاه سال از تاریخ انتشار نیستند و بعد از این مدت، فوت مؤلف و سقوط کامل حق، مفروض است.

۱-۳ طبق ماده‌ی ۷ مکرر کنوانسیون مدت حمایت از آثار فکری مشاع یا مشترک در زمان حیات مؤلفین تابع مقررات مربوط به حق مؤلف واحد خواهد بود و هر شریکی تا زنده است حق بهره‌برداری از اثر مشترک را دارد و مدت حمایت تألیفات مشترک، بعد از فوت برای وراث آنان از تاریخ فوت آخرین مؤلف اثر مشترک، محاسبه خواهد شد.

۱-۴ دول عضو اتحادیه برن، می‌توانند مدتی زیادتر از مدت توافق شده در معاهده، برای حمایت از حق مؤلف در مقررات خود منظور نمایند.

۲) مدت حمایت از حق معنوی مؤلف

در خصوص مدت زمان حمایت از حقوق معنوی در بند ۲ ماده ۶ مکرر کنوانسیون آمده است که: «حقوق شناخته شده برای پدید آورنده در بند ۱ فوق، بعد از مرگ وی نیز حداقل تا زمان زوال حقوق مالی، حفظ شده و توسط اشخاص یا مؤسسات صالح طبق قوانین ملی کشوری که حمایت از آن خواسته شده است اجرا خواهد گردید. با این همه، کشورهایی که قوانین حاکم و مجری در آن‌ها به هنگام تصویب سند کنوانسیون یا الحاق به آن، حاوی مقررات تضمین کننده حمایت از اثر بعد از مرگ پدید آورنده نیست می‌توانند مقرر کنند که برخی از این حقوق غیرمالی پس از مرگ پدید آورنده حفظ نخواهد گردید».

لزوم حفظ حقوق غیرمالی پدیدآورنده پس از مرگ وی و حداقل تا هنگام زوال حقوق مالی، نشان دهنده‌ی اهمیت خاص این نوع حقوق است و مقنن داخلی را جز در موارد استثنایی موظف می‌سازد که وجود آن را برای زمان پس از مرگ پدیدآورنده نیز تضمین کند چرا که حقوق مالی با مرگ وی از بین نمی‌روند. این نکته قابل ذکر است که عبارت «حداقل» نشان می‌دهد که یک کشور عضو می‌تواند حقوق غیرمالی را دائمی و همیشگی اعلام نماید، امری که در آرمان گراترین قوانین داخلی مصداق یافته است.

از سوی دیگر، کنوانسیون، کشورهای عضو را در تعیین اشخاص یا مؤسسات صالح برای حفظ و اعمال حقوق غیرمالی پدیدآورنده پس از مرگ وی آزاد گذاشته است چرا که در این خصوص نظرات گوناگونی وجود دارد و اتفاق نظر حاصل نشده است و سرانجام این‌که مقررات کنوانسیون در خصوص حقوق غیرمالی با مقرر کردن نوعی آزادی که در واقع استثنایی بر قاعده‌ی عام «بقای این نوع حقوق حداقل تا زمان زوال حقوق مالی» به شمار می‌رود، به پایان می‌رسد. (همان، ۱۶۶)

برخی کشورها به خصوص کشورهای آنگلوساکسون، بر این باورند که حق احترام به اثر و

رعایت شأن آن ناشی از قواعد کامن لا و به‌ویژه قواعد مربوط به ممنوعیت افترا (Diffamation) است، بنابراین بعد از مرگ پدید آورنده‌ای که مورد افترا و توهین قرار گرفته است اجازه‌ی طرح دعوی قضایی در این خصوص را نمی‌دهند. کنوانسیون به خاطر رعایت این امر و فراهم آوردن شرایط الحاق کشورها به کنوانسیون، این آزادی و اختیار را به کشورهای عضو داده است که برخی از حقوق غیرمالی را با مرگ پدیدآورنده پایان یافته بدانند. (Colombet, 1997: 146)

ز- مقررات ویژه به نفع کشورهای در حال توسعه

از آنجایی که قوانین بین‌المللی حقوق مالکیت فکری از جمله حقوق مؤلفین پیشرفته‌اند و معیارهای کشورهای صنعتی در آنها مدنظر قرار می‌گیرند، این دغدغه وجود دارد که کشورهای در حال توسعه چگونه به آنها ملحق شوند؟ در این قسمت به بررسی این موضوع می‌پردازیم که آیا در کنوانسیون برن، مقرراتی به نفع کشورهای کمتر توسعه یافته یا در حال توسعه وجود دارد یا خیر؟ - پاسخ مثبت است. این مقررات در ضمیمه معاهده‌ی برن، اصلاحی ۱۹۷۱ پاریس آمده است. هدف از تصویب این اصلاحیه، عمدتاً تضمین تأثیر جهانی کنوانسیون مزبور و نیز تسهیل اجرای آن، به ویژه در ارتباط با شمار فزاینده‌ی کشورهای تازه استقلال یافته‌ای بود که در مراحل اولیه‌ی توسعه‌ی اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی خویش با مشکلات عدیده دست به‌گریبان بودند. مفاد ویژه مربوط به کشورهای در حال توسعه در پیوستی که اینک جزء جدایی‌ناپذیر کنوانسیون برن است، در شش ماده گنجانده شد. به موجب این پیوست، کشورهایی که بنا بر عرف معمول در مجمع عمومی سازمان ملل متحد به عنوان کشورهای در حال توسعه تلقی می‌شوند، می‌توانند در شرایط خاص از حداقل معیارهای حمایتی پیش‌بینی شده در مورد امتیاز تکثیر و ترجمه‌ی آثار عدول کنند. این پیوست کنوانسیون برن، امکان واگذاری مجوزهای غیراختیاری را به کشورهای در حال توسعه در موارد زیر فراهم می‌آورد:

- ۱- ترجمه‌ی اثر به منظور اهداف آموزشی و پژوهشی
- ۲- تکثیر آثار تحت حمایت کنوانسیون برن در ارتباط با فعالیت‌های آموزشی نظام‌مند که آموزش‌های نظام‌مند خارج از مدرسه یا آموزش‌های غیررسمی را نیز در بر می‌گیرد.

این مجوزها ممکن است تحت شرایط خاص به هر تبعه‌ی یک کشور در حال توسعه، که از یک یا هر دو ویژگی پیش‌بینی شده در پیوست مربوط به این گونه مجوزهای اجباری برخوردار است، واگذار شود. (بلوم کویست، حمایت بین‌المللی، ۸۷)

در مورد مجوزهای ترجمه (ماده دوم ضمیمه)، تمامی آثار مشمول این نظام استثنایی می‌شوند. مجوز ترجمه به یک زبان با کاربری عام در یک کشور صنعتی در صورتی اعطاء می‌شود که طی مهلت سه سال از زمان چاپ اولیه اثر به آن زبان ترجمه نشده باشد و در صورتی مجوز ترجمه به یک زبان با کاربردی عام در یک کشور در حال توسعه اعطاء می‌شود که طی مهلت یک سال از زمان چاپ اولیه اثر به آن زبان ترجمه نشده باشد.

در مورد مجوز تکثیر موضوع ماده سوم ضمیمه، مطابق بند ۲ این ماده وقتی که نسخه‌های یک نشر توسط دارنده‌ی حق تکثیر یا با اجازه‌ی او در آن کشور جهت رفع نیاز عموم یا آموزش تحصیلی و دانشگاهی به قیمتی در حد قیمت رایج برای آثار مشابه در آن کشور به فروش گذارده نشود، به منظور پاسخ به نیاز آموزش تحصیلی و دانشگاهی هر تبعه‌ای از آن کشور می‌تواند مجوز تکثیر و چاپ آن نشر را با همان قیمت یا قیمتی کمتر دریافت کند.

ه- مزایای الحاق ایران به کنوانسیون برن

۲۷

بحث پیوستن ایران به معاهدات جهانی کپی راییت از جمله کنوانسیون برن، از پیش از انقلاب در میان حقوقدانان، ناشران، اهل قلم، نهادها و مسئولان ذی ربط (در حوزه‌ی فرهنگ و قانون) مطرح بوده است. در این زمینه نظرهای کارشناسانه و غیرکارشناسانه‌ای از طرف موافقان و مخالفان عضویت ایران ارائه شده است و همچنان ادامه دارد و تاکنون به نقطه و نتیجه‌ای تعیین کننده نرسیده است. قطعاً پیوستن ایران به کنوانسیون برن از جنبه‌های مختلفی قابل بررسی و نظر است. لذا در این قسمت سعی بر آن داریم که مزایای الحاق ایران به این کنوانسیون را از نظر سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی مورد بررسی قرار دهیم:

۱- مزایای سیاسی الحاق ایران به کنوانسیون برن

۱-۱- الحاق به این کنوانسیون به مصلحت ایران است زیرا به اعتبار بین‌المللی ایران می‌افزاید و پیوستن ایران به سازمان جهانی تجارت را که مورد توجه دولت است، تسهیل می‌کند. چراکه پذیرفته شدن ایران در سازمان جهانی تجارت مستلزم قبول اصول کنوانسیون برن راجع به حق مؤلف است، زیرا این اصول در موافقت‌نامه‌ی راجع به جنبه‌های تجاری حقوق مالکیت معنوی (TRIPS) که جزء جدایی‌ناپذیر پیوستن به سازمان جهانی تجارت است، قید شده است. لذا الحاق به کنوانسیون برن قبل از پیوستن به سازمان تجارت جهانی می‌تواند زمینه‌ساز پذیرش ایران در این سازمان باشد. یکی از آفاتی که با به تأخیر انداختن الحاق متوجه کشور می‌شود این است که ما در مجامع بین‌المللی فعال نباشیم و فعال نبودن ما ضرر بسیار زیادی متوجه کشور می‌کند. در حالی که ما باید با حضور فعال خود در این‌گونه مجامع، با کشورهایی که وضعی مشابه کشور ما دارند، گرد هم آمده و بلوکی را تشکیل دهیم تا بتوانیم از منافع خود دفاع کنیم.

در موافقت‌نامه‌ی تریپس، کشورهای توسعه یافته، بسیار به ما اجحاف کردند و مقررات سخت‌گیرانه‌تری را در مقایسه با کنوانسیون برن وضع کردند. لذا با اتحاد کشورهای در حال توسعه می‌توان کاری کرد که در آینده به اینجا نرسیم که چیزی شبیه تریپس ایجاد شود و در نهایت مجبور به پذیرش آن شویم. (شبییری، حق مؤلف در ایران فرصت‌ها و چالش‌ها، ۲۴)

۱-۲- پیدا شدن توان علمی، فرهنگی و اجتماعی، سبب رهایی از استعمار فکری و اقتصادی و سیاسی افراد و کشورها می‌شود (امامی، حقوق مالکیت معنوی، ۱، ۷۲) الحاق به این کنوانسیون اگر به صورت مشارکتی فعالانه باشد، خود سهمین شدن در حرکت‌های جامعه‌ی جهانی و نوعی مقابله با عناصری است که در مقیاس بین‌المللی می‌کوشند کشور ما را هرچه بیشتر به انزوا بکشند و آن را مخالف خوان معرکه‌ی جهانی قلمداد کنند. عضویت ما در مجامع بین‌المللی در واقع، باز گشودن درهای بسته است که مشارکت‌های دیگری را که امروز از آن‌ها محروم مانده‌ایم، برای ما فراهم می‌آورد و مؤلفان کشور ما را در مقیاس جهانی مطرح می‌سازد و در مجموع سبب می‌شود که حیثیت جامعه ما را در جامعه‌ی جهانی حفظ کند.

۱-۳- رشد فرهنگی و اخلاقی ناشی از آثار فکری فلاسفه و متفکران، در سایه حمایت از حق مالکیت فکری، سبب نزدیکی ملل جهان و پیوستگی آن‌ها خواهد شد و بشر به آن درجه از

فضیلت خواهد رسید که بنی آدم واقعاً به منزله‌ی اعضای یک پیکر گردند و رفتار غیرانسانی متروک، جنگ و اعمال خشونت‌آمیز و تجاوز به حریم انسانیت منتفی شود و از طریق عقل و منطق، مقدمات و اسباب بهتر زیستن همگانی در جهان فراهم گردد. (همان)

۴-۱- حمایت بین‌المللی، نظام‌های حمایتی ملی را تقویت می‌کند. قوانین مرتبط با حق مؤلف هر کشور زائیده‌ی تاریخ و فرهنگ و سیاست و سطح توسعه‌ی منحصر به فرد آن کشورند. در واقع عبارت «حمایت بین‌المللی» نمایانگر اجماع نظری است که در مورد اصول مشترک به دست آمده است. کشورها می‌توانند با تبعیت از قوانین مشترک، از رفتار متقابل بهره‌مند شوند و در عین حال کنترل داخلی و اجرای حقوق مستقل در قلمرو ارضی خویش را نیز حفظ کنند.

۲- مزایای اقتصادی الحاق ایران به کنوانسیون برن

۱-۲- بدون تردید حمایت از حق مؤلف در امر مبادله و تجارت بین‌المللی کالا و خدمات، نقش ارزنده‌ای خواهد داشت و به رشد اقتصاد جهانی و ملی کمک فراوان خواهد کرد و از فقر جهانی خواهد کاست. ضوابط معاهده‌ی برن زمینه‌ساز توسعه‌ی اقتصاد ملی و مردمی است و توسعه اقتصاد صحیح فردی و اجتماعی باعث رشد فرهنگی خواهد شد. (همان)

۲-۲- یک کشور، صرف‌نظر از سطح توسعه‌ی اجتماعی یا اقتصادی‌اش، با پیوستن به کنوانسیون برن به بخشی از نظام بین‌المللی حمایت از حقوق مؤلفان و به تبع آن، به بخشی از نظام بین‌المللی داد و ستد کالاها و خدمات تحت حمایت کپی رایت تبدیل خواهد شد. علاوه بر این، همان‌گونه که گنجانده شدن استانداردهای بنیادین کنوانسیون برن در توافق‌نامه‌ی تریپس نشان می‌دهد، برای آن که کشوری از نظر اقتصادی به سطح درخور ملاحظه‌ای از تبادل تجاری خارجی دست یابد، رعایت حداقل استانداردهای حمایت از مالکیت فکری اجتناب‌ناپذیر است. عضویت در کنوانسیون برن می‌تواند زمینه را برای جذب سرمایه‌های خارجی در بخش‌هایی از اقتصاد ملی فراهم نماید. به‌طور مثال، ظهور یک «زیرساخت اطلاع‌رسانی جهانی (Global Information Infrastructure (GII)» ممکن است نتیجه‌اش آن باشد که سرمایه‌گذاری بین‌المللی در حد بی‌سابقه‌ای چند منطقه‌ای شود. توسعه‌ی مؤثر این زیرساخت نیازمند زیرساخت

ارتباطی بسیار پیشرفته، شبکه‌های کامپیوتری مدرن و عرضه‌ی تدریجی و یکنواخت کالاها و خدمات و اطلاع‌رسانی است تا زیرساخت مزبور بتواند در مقیاس جهانی کارآیی داشته باشد و همه کشورها را بهره‌مند سازد. (بلوم کویبست، حمایت بین‌المللی، ۹۶) بدیهی است که بدون حمایت مؤثر کپی‌رایت برای تمام آثار، کشورهای خارجی و داخلی خود را محروم از دستیابی به موقع به اطلاعات مورد نیاز می‌یابند، اطلاعاتی که به‌طور روزافزون شرط بقای اقتصادی و فرهنگی در قرن حاضر می‌باشد. (کمپر، حمایت بین‌المللی از کپی‌رایت، ۹۳)

۲-۳- اگرچه ممکن است پذیرش بین‌المللی معیارهای حقوق مؤلف، هزینه‌هایی برای جامعه داشته باشد اما در یک اقتصاد پویا، پرداخت این هزینه‌ها در کوتاه مدت، عواید هنگفتی در بلند مدت در پی خواهد داشت. حمایت مؤثر از حق مؤلف انگیزه لازم را در جهت خلاقیت‌های علمی و ادبی فراهم می‌کند، توزیع و استفاده از آثار جدید را تسهیل می‌کند و محیط مناسبی برای مبادله‌ی منظم مالکیت فکری کالا و خدمات در بازار به وجود می‌آورد.

۲-۴- کپی‌رایت برآن است که بین بازده تولیدی و بازده توزیعی موازنه ایجاد کند. این کارکرد تا حد زیادی مرتبط با این واقعیت است که برای آن که یک اثر دارای کپی‌رایت، حایز ارزش اقتصادی باشد باید به گونه‌ای تولید و توزیع شود که امکان تولید و توزیع مداوم آن به لحاظ اقتصادی امکان‌پذیر باشد و برای خالق اثر تأمین درآمد کند. (یو، مزایای حمایت از کپی‌رایت، ۱۲۷)

۲-۵- قانون کپی‌رایت امکان داد و ستد موفقیت‌آمیز دارایی‌های فکری را فراهم می‌سازد. هر کالای فرهنگی نمودی است از یک آفریده که می‌تواند در معاملات اقتصادی بازار مشارکت کند. بدون کپی‌رایت، دادوستد کالاهای فرهنگی رونق چندانی ندارد. (همان)

۲-۶- نظام بین‌المللی حق مؤلف به خالقان آثار کمک می‌کند که ارزش اقتصادی آثارشان را به خود اختصاص دهند. در بازار است که می‌توان ارزش اقتصادی اثر را تعیین کرد و به صاحب آن امکان داد تا از مزایایی که قانون برای او پیش‌بینی کرده است برخوردار شود.

۲-۷- یکی از مزایای عمده‌ی الحاق به کنوانسیون برن آن است که رفاه ملی را افزایش می‌دهد. با توجه به آن که اهداف این کنوانسیون عبارتند از تشویق خلاقیت و پیشرفت فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و تکنولوژیک، به لحاظ اقتصادی این به معنای ارتقای رفاه اقتصادی

و رشد و توسعه است. از آنجا که الحاق به کنوانسیون برن، زمینه‌ی نوعی دادوستد را فراهم می‌آورد، در نتیجه رفاه ملی و بین‌المللی را بهبود می‌بخشد.

۳- مزایای فرهنگی و اجتماعی الحاق به کنوانسیون برن

۳-۱- مقررات معاهده‌ی برن حامی حقوق مؤلفان است و همین حمایت سبب تشویق متفکران و اندیشمندان و موجب گسترش فرهنگ و پیشرفت علوم و فنون، در داخل هر کشور خواهد شد.

۳-۲- امتیاز عمده قابل استفاده برای یک کشور در تبعیت از معاهده‌ی برن، این است که آثار پدیدآورندگان به‌طور خودکار در تمامی کشورهای عضو معاهده حمایت می‌شوند و در نتیجه این پدید آورندگان از توسعه‌ی بازارها برای آثارشان نفع اقتصادی می‌برند.

۳-۳- با پیوستن به این کنوانسیون، نویسندگان ایرانی، رغبت و تمایل بیشتری برای انتشار آثارشان در داخل کشور دارند. چرا که در صورت عدم پیوستن به این کنوانسیون، بسیاری از ناشران یا نویسندگان ایرانی، کتاب‌های خودشان را دست کم در اولین چاپ در کشورهای خارجی به ثبت می‌رسانند و این می‌تواند عوارض بسیار ویران کننده‌ای برای نشر کنونی ایران داشته باشد.

۳-۴- عضویت در کنوانسیون برن، در واقع نوعی مبادله‌ی افکار و اندیشه‌ها در مقیاس گسترده و صورتی از گفت‌وگوی میان جوامع و فرهنگ‌ها و تمدن‌هاست که ایران خود، طراح و حامی این حرکت در نظام بین‌المللی بوده است.

۳-۵- ارتقای سطح کیفی نشر ایران و رسیدن به سطح استانداردهای جهانی، جلوگیری از ترجمه‌های تکراری از یک اثر، راه‌یابی آثار مؤلفان و ناشران ایرانی به بازارهای جهانی، حذف نام ایران از فهرست کشورهای تکثیر کننده‌ی آثار دیگران و کسب اعتماد برای صنعت نشر ایران، از جمله آثار مثبت پیوستن به کنوانسیون برن است. با پیوستن به این کنوانسیون، به بازار آشفته و بی‌نظم نشر ایران، نظم داده خواهد شد. چون در آن صورت به جای بیش از هفت‌هزار ناشر ایرانی که در حال حاضر به صورت ضعیف فعالیت می‌کنند، حداکثر ۱۰۰ ناشر قوی و بین‌المللی خواهیم داشت که توان رقابت و برنامه‌ریزی برای انتشار کتاب در داخل و خارج کشور را برای ما فراهم می‌کنند.

۳-۶- با الحاق به کنوانسیون برن از چاپ ترجمه‌های تکراری و متعدد از یک اثر که زبان‌های جبران ناپذیری به صنعت نشر کشور وارد می‌کند و از هدر رفتن سرمایه‌ی ملی، وقت و انرژی مترجمان جلوگیری کرده و به رونق گرفتن بازار کتاب‌های ترجمه و افزایش کیفیت کتاب‌های ترجمه کمک می‌کند.

۳-۷- در شرایط کنونی، درباره کتاب‌های برجسته و ارزشمند، ناشران برای این‌که اولین ترجمه را به بازار روانه کنند، با کمترین دقت چنین آثاری را ترجمه و منتشر می‌کنند. همکاری و عقد قرارداد با ناشران خارجی ضمن ایجاد اعتماد متقابل، باعث می‌شود تا ناشر طرف قرارداد، به صورت خودکار سایر کتاب‌های با ارزش خود را - هم زمان با انتشار در کشورهای دیگر - برای ناشران ایرانی نیز ارسال کند و در نتیجه امکان ترجمه و انتشار آثار با ارزش‌تر فراهم می‌شود. علاوه بر آن، این اعتماد متقابل زمینه‌های همکاری و منافع اقتصادی بیشتری برای نشر ایران فراهم می‌کند. خرید حق امتیاز انحصاری ترجمه و انتشار یک اثر سبب می‌شود تا ناشران هم در انتخاب اثر دقت بسیار کنند و هم از مترجمان کارآمدتری برای ترجمه آثار کمک بگیرند و در نتیجه بازار نابسامان ترجمه از این آشفتگی رهایی یابد.

خرید حق نشر یک اثر باعث می‌شود که ناشر اصلی، اصل تصاویر کتاب‌های مصور را با کیفیت بالا و بدون اخذ هزینه‌ای در اختیار ناشر ایرانی قرار دهد، موضوعی که دست‌اندرکاران نشر کتاب‌های هنری، کودک و نوجوان و مصور به خوبی به ارزش معنوی و مادی آن واقفند. تبلیغ اثر ترجمه شده از سوی ناشر اصلی در آن سوی مرزهای کشور و برای فارسی‌زبانان سایر کشورها - به دلیل سود متقابلی که ناشر اصلی از فروش سریع کتاب می‌برد - از دیگر امتیازات اخذ حق نشر است. از همه مهمتر، دستاوردهای فرهنگی این پدیده است که باعث اعتلای فرهنگ ایرانی و اسلامی و حفظ جایگاه رفیع فرهنگی کشورمان در سطح جهانی می‌شود و تبلیغات منفی را در این باره خنثی خواهد کرد. (مطلبی، حق مؤلف در ایران، ۵)

نتیجه گیری

در سال‌های اخیر، به دلیل آگاهی فزاینده در این مورد که حمایت از کپی‌رایت بخشی حیاتی از نظام‌نویین تجارت جهانی است، روند پیوستن کشورها به کنوانسیون برن شتاب یافته است.

تجارت بین‌المللی کالاها و خدمات مورد حمایت حقوق مالکیت فکری، حرفه‌ای پرونق در سطح جهان است و هم کشورهای توسعه یافته و هم کشورهای در حال توسعه دریافته‌اند که نفع آنان در این است که از حقوق مربوط به مالکیت فکری به‌طور جدی حمایت کنند تا بتوانند در منافع ناشی از این تجارت سهیم شوند. از نظر بین‌المللی، به لحاظ عدم الحاق ایران به کنوانسیون برن درخصوص حمایت از آثار ادبی و هنری، حمایت جدی از حقوق مالکیت ادبی و هنری وجود ندارد. بنابراین با توجه به مراتب فوق و نظر به ضرورت الحاق ایران به سازمان جهانی تجارت و با عنایت به زمینه‌ی مناسبی که با الحاق ایران به سازمان جهانی مالکیت فکری در کشور ایجاد شده و با توجه به فرصت‌ها و چالش‌ها و محدودیت زمانی که کشورهای در حال توسعه از جمله ایران با آن‌ها مواجه‌اند، انجام اقدامات اساسی زیر قبل از الحاق به کنوانسیون برن، ضروری به نظر می‌رسد:

۱- بازنگری و تکمیل و اصلاح مقررات ملی ناظر به حمایت از حقوق نویسندگان

و ناشران

عضویت ایران در کنوانسیون‌های جهانی حق مؤلف از جمله معاهده‌ی برن، مستلزم تدارک مقدماتی در عرصه‌ی نظری (قانون نویسی) است. چرا که بدون آماده سازی شرایط لازم در سطح ملی، عضویت ایران در این معاهدات قطعاً مشکلات و مسایل بسیاری را در پی خواهد داشت. اجتناب ناپذیر بودن اصلاح و تکامل قوانین حق مؤلف به عنوان یک عنصر ضروری نظام حق مؤلف در هر کشور از واقعیت بروز تحولات تکنولوژیک مستمر در حوزه‌ی خلق و استفاده از آثار فکری سرچشمه می‌گیرد.

لذا ضروری است که کار گروه‌هایی تخصصی برای بازبینی قانون «حمایت از مؤلفان و مصنفان ایران مصوب ۱۳۴۸» تشکیل شود تا پس از گردآوری، تنظیم و تدوین متن جدید، نقطه نظرهای کارشناسی ناشران، حقوق دانان، نویسندگان و هنرمندان، متن جدید و کارآمدی به منظور هماهنگ کردن قوانین ملی حق مؤلف تهیه شود. این متن قاعداً می‌بایست پیش‌بینی‌های دقیق، شفاف و حتی‌الامکان غیرقابل تفسیری برای حمایت از حقوق مادی و معنوی صاحبان آثار در عرصه‌ی فرهنگ را در برداشته باشد و ضمناً کاملاً با قوانین و معاهدات بین‌المللی کپی رایت

هماهنگ گردد. البته لایحه ناقصی مشتمل بر ۳۸ ماده به هیئت دولت داده شده که عنوان آن «قانون جامع حمایت از حقوق مالکیت ادبی، علمی، هنری و حقوق مرتبط» است، ولی به هیچ وجه جامع نیست و نقایص و اشکالات جدی دارد.

۲- فرهنگ‌سازی در خصوص حمایت از حقوق مؤلفان: برای حمایت از حق

مؤلفان، قانون تنها، هر قدر کامل باشد، کافی نیست، بلکه فرهنگ‌سازی در این زمینه اهمیت بسزا دارد. باید فکر حمایت از حقوق مؤلفان و احتراماً به این حقوق در جامعه تقویت شود و در این زمینه کار فرهنگی پیگیر لازم است.

۳- آموزش و تحقیق در زمینه‌ی حق مؤلف: نقض حق مؤلف لزوماً عاملانه صورت

نمی‌گیرد بلکه گاهی به عدم آگاهی استفاده‌کننده‌ی اثر از دامنه و انواع حقوق صاحب اثر که تحت حمایت قانون حق مؤلف است برمی‌گردد. آموزش قوانین حق مؤلف و موضوعات ذی ربط به مؤسسات، اشخاص و گروه‌های استفاده‌کننده از آثار مانند کتابخانه‌ها و کتابداران به نظر می‌رسد مهمترین گزینه‌ی ممکن برای جلوگیری یا دست کم، تقلیل دفعات نقض ناخواسته‌ی حق مؤلف باشد. تحقیق درباره‌ی مسائل حق مؤلف (شامل مسائل نظری و تجربی آن)، همچون آموزش یکی از عناصر نظام ملی حق مؤلف در هر کشور را تشکیل می‌دهد. (محمدیگی، بررسی نظام ملی حق مؤلف، ۲۱)

مناسب است که ما تجارب کشورهای را که زمانی عضو کنوانسیون برن نبوده و بعداً عضو شدند، جمع‌آوری کنیم و قبل از این که به کنوانسیون مزبور ملحق شویم، این تجارب را کارشناسی و بررسی کنیم و گروه‌هایی را اعزام کنیم تا وضع کشوری مثل هند را که به عنوان یکی از کشورهای بسیار موفق در بحث حق مؤلف به شمار می‌آید، بررسی کنند.

۴- حذف یارانه‌ی کاغذ از ناشران و اختصاص آن به مصرف‌کنندگان برای

خرید کتاب: در این خصوص، دولت می‌تواند در قبال نیازهای دانش‌آموزان و دانشجویان و

عموم مردم به کتاب، بودجه‌ی خود را صرف تجهیز و روز آمد کردن کتابخانه‌های تخصصی و مراکز علمی و آموزشی و دانشگاهی و کتابخانه‌های عمومی و محلی کند. در صورت حذف یارانه، قیمت کتاب، به سرعت به قیمتی متعادل با سایر کالاهای موجود در بازار خواهد رسید و توان پرداخت هزینه کپی رایت از سوی ناشر تأمین خواهد شد. براساس تحقیقی که در سال ۱۳۸۲ صورت گرفت، در حوزه کتاب ده میلیارد تومان یارانه پرداخت شده بود. (میرحسینی، حق مؤلف در ایران، ۲۵) لذا تغییر این یارانه‌ها از تولید کننده به مصرف کننده و آثار ادبی که واقعاً نفیس هستند و می‌توانند در خارج از کشور مورد استفاده قرار گیرند، می‌تواند تا حدودی برخی از آثار زیان بار الحاق به کنوانسیون برن را کاهش دهد.

۵- ایجاد تشکل‌های مردمی و مؤسسات غیردولتی جهت حمایت از حق مؤلف

برای حمایت از حقوق مؤلفان باید تشکل‌های مردمی و مؤسسات غیردولتی که به نمایندگی از مؤلفان حقوق آنان را استیفاء کنند و متخلفان و متعدیان به این حقوق را مورد تعقیب قرار دهند و جبران خسارات وارده به مؤلفان را به نمایندگی از آنان از راه‌های قانونی مطالبه کنند، تأسیس گردند. در این زمینه مقررات کنونی کافی نیست و باید مقررات جامعی، بدان گونه که در کشورهای پیشرفته دیده می‌شود، برای تأسیس این تشکل‌ها و مؤسسات و نحوه‌ی فعالیت آن‌ها وضع گردد. (صفایی، حقوق مدنی و حقوق تطبیقی، ۵۸)

۳۵

تشکل‌های حرفه‌ای نقش مهمی در آگاهی از پیدایش شیوه‌های جدید خلق و استفاده از آثار فکری و سپس انعکاس آن در قوانین حق مؤلف دارند. شاید به جرأت بتوان گفت که کثرت موارد و تنوع نقض حق مؤلف در ایران که گاهی تا حدکپی برداری مؤلفان از آثار یکدیگر پیش رفته است، از فقدان تشکل‌های حرفه‌ای در حوزه‌ی حق مؤلف ناشی می‌شود. (محمدبیگی، بررسی نظام ملی حق مؤلف، ۲۱)

این تشکل‌ها می‌توانند با تشکل‌های دیگر کشورها که فعال هستند برای حمایت از آثار مؤلفان ایرانی در خارج از کشور، ارتباط برقرار نمایند. نباید فکر کنیم که آثار ایرانی مخاطب ندارند. ما در خود آمریکا بیش از سه میلیون نفر مخاطب آثار ایرانی داریم و واقعاً اگر در حوزه‌ی کتاب و

فیلم سرمایه‌گذاری کنیم، می‌توانیم بازار بسیار خوبی پیدا کنیم. لذا تقویت تشکلهای حرفه‌ای برای فعالیت برون مرزی جهت حمایت از آثار مؤلفان ایرانی در خارج از کشور باید مدنظر قرار گیرد. معمولاً در کشورهای پیشرفته از جمله فرانسه، قاعده این است که سازمان‌هایی به عنوان مدافعان حق مؤلف شامل انجمن‌ها و اتحادیه‌ها، با استناد به قانون حق مؤلف آن کشور به وجود می‌آیند و وظیفه حمایت از پدید آورنده و دفاع از حقوق قانونی او را به عهده می‌گیرند. مثلاً به موجب قانون حق مؤلف فرانسه مصوب ۱۹۵۷، پدید آورنده به یک انجمن یا اتحادیه وکالت می‌دهد تا در بهره‌برداری از اثر وی، اقدامات قانونی لازم از قبیل انعقاد قرارداد، دریافت حقوق مادی و دفاع از حقوق او را در هنگام ضرورت به‌عمل آورد. (آیتی، حقوق آفرینش‌های فکری، ۱۹۲) اما متأسفانه باتوجه به ضرورت‌های اقتصادی و اجتماعی کشور، هنوز برنامه‌ای مدون برای پیوستن ایران به توافق‌نامه‌های جهانی حقوق پدیدآورندگان تدوین نشده است - و معلوم نیست در این زمینه چه کسی مسؤول است؟ دولت، وزارتخانه‌های مربوطه، بخش خصوصی یا سازمان‌هایی مانند اتحادیه‌های ناشران و انجمن‌های مختلف نویسندگان و هنرمندان؟

و در پایان، جای طرح یک سؤال دیگر نیز باقی می‌ماند که: «آخرین کشور امضاء کننده‌ی پیمان برن کدام کشور است؟» و ما امیدواریم که آن کشور ایران نباشد.

فهرست منابع

الف - فارسی

۱. آیتی، حمید، **حقوق آفرینش‌های فکری**، نشر حقوقدان، چاپ اول، ۱۳۷۵.
۲. امامی، اسداله، **حقوق مالکیت معنوی**، جلد ۱، نشر میزان، چاپ اول، ۱۳۸۶.
۳. بث پیترز، مری، «**مفاهیم اساسی حقوق مؤلف و حقوق وابسته به آن**» مترجم: ذبیح اله اولاد، مجله دیدگاه‌های حقوقی دانشکده علوم قضایی و خدمات اداری، شماره ۱۵ و ۱۶، ۱۳۷۸، صص ۳۲-۳.
۴. بلوم کویست، یورگن، «**حمایت بین‌المللی از کپی رایت و حقوق جانبی**»، سخنرانی‌ها و مقالات همایش تخصصی بررسی حقوق نشر کتاب در ایران چالش‌ها و رهیافت‌ها، زیر نظر مرتضی شفیع‌ی شکیب، خانه کتاب، ۱۳۸۱، صص ۱۸۰-۱۷۱.

۵. زرکلام، ستار، **حقوق مالکیت ادبی و هنری**، انتشارات سمت، چاپ اول، ۱۳۸۷.
۶. شبیری، سید حسن، «**حق مؤلف در ایران فرصت‌ها و چالش‌ها**»، ماهنامه تخصصی کتاب ماه کلیات ۱۳۵، سال دوازدهم، شماره سوم، ۱۳۸۷، صص ۲۵-۱۲.
۷. صفایی، سیدحسین، **حقوق مدنی و حقوق تطبیقی**، نشر میزان، چاپ دوم، ۱۳۸۶.
۸. صفایی، سیدحسین، «**بررسی حقوق مؤلف و نارسایی‌های آن در ایران**»، سخنرانی‌ها و مقالات همایش تخصصی بررسی حقوق نشر کتاب در ایران چالش‌ها و رهیافت‌ها، زیر نظر مرتضی شفیع‌شکیب، خانه کتاب، ۱۳۸۱.
۹. فیچر، میهالی، **حمایت بین‌المللی از کپی‌رایت و حقوق مرتبط با آن**، سخنرانی‌ها و مقالات همایش ملی بررسی حقوق مالکیت ادبی و هنری، زیر نظر: سعیدحبیبیا و مرتضی شفیع‌شکیب، خانه کتاب، ۱۳۸۳.
۱۰. قاسمی، محسن، «**سیر تحول حقوق مؤلف در جامعه بین‌المللی**»، مجله حقوقی مرکز امور حقوقی بین‌الملل معاونت حقوقی و امور مجلس ریاست جمهوری، شماره ۳۵، ۱۳۸۵، صص ۱۹۳-۱۴۷.
۱۱. قصاب، محمد، **قانون کپی‌رایت**، نشر پیکان، چاپ اول، ۱۳۸۵.
۱۲. کلمبه، کلود، **اصول بنیادین حقوق مؤلف و حقوق مجاور در جهان**، ترجمه: علی رضا محمدزاده وادقانی، نشر میزان، چاپ اول، ۱۳۸۵.
۱۳. کمپر، کورت، «**حمایت بین‌المللی از کپی‌رایت حقوق مرتبط با آن**»، سخنرانی‌ها و مقالات همایش ملی بررسی حقوق مالکیت ادبی و هنری، زیر نظر: سعید حبیبیا و مرتضی شفیع‌شکیب، خانه کتاب، ۱۳۸۳.
۱۴. محمدیگی، علی‌اعظم، **بررسی نظام ملی حق مؤلف در ایران**، انتشارات روش، چاپ اول، ۱۳۷۹.
۱۵. مطلبی، داریوش، «**حق مؤلف در ایران**»، ماهنامه تخصصی کتاب ماه کلیات ۱۳۵، سال دوازدهم، شماره سوم، ۱۳۸۷.
۱۶. میرحسینی، سیدحسن، «**حق مؤلف در ایران فرصت‌ها و چالش‌ها**»، ماهنامه تخصصی کتاب ماه کلیات ۱۳۵، سال دوازدهم، شماره سوم، ۱۳۸۷.
۱۷. یو، جفری، «**مزایای حمایت از کپی‌رایت و حقوق مرتبط**»، سخنرانی‌ها و مقالات همایش ملی بررسی حقوق مالکیت ادبی و هنری، زیر نظر: سعید حبیبیا و مرتضی شفیع‌شکیب، خانه کتاب، ۱۳۸۳، صص ۱۳۹-۱۲۰.

ب- لاتین

18. Bainbridge, David I, **Intellectual Property**, London, 2009.

19. Clombet, Claud, **Propriété littéraire et artistique et droits voisins**, huitieme ed., dalloz, 1997.
20. Durrande S., **La nation de publication dans les conventions internationals: in Revue internationale de droit d'auteur**, Paris, 1982.
21. Massouye, Claude, **Guide de la convention de Berne**, Paris, 1998.
22. Polland, Dulian, **Le droit d'auteur**, Frédéric, 2005.

